

CAPITOLUL I

POPULAȚIA ȘI FORȚA DE MUNCĂ

POPULATION AND LABOUR FORCE

1.1. DIMENSIONS OF THE IMPACT OF LABOR MIGRATION FROM REMITTANCE PERSPECTIVE IN □ SIRET-PRUT-NISTRU □ EUROREGION

DIMENSIUNILE IMPACTULUI MIGRAȚIEI FORȚEI DE MUNCĂ DIN PERSPECTIVA REMITENȚELOR ÎN CADRUL EUROREGIUNII □ SIRET-PRUT-NISTRU □

Natalia BRANAȘCO¹

Abstract

The economic dimension of labor migration is represented by financial flows from migrant labor, oriented on family from origin country, and are called remittances. According to International Labour Organization, remittances are presented by cash transfers made by migrants to their origin country. The role of remittances in economic development determines a growing interest in the last time, because remittances are an important financial flow for developing countries, becoming vital elements for existence. Also, remittances substitute successfully and even surpass international aid, reaching the required target. Of course, main function of remittances is to ensure minimum conditions of existence of the households, that generate real living conditions of the migrant family.

In the last decade there has been mentioned a significant increase of remittances at the international level. Official volume of remittances from developing countries represent more than two thirds of global remittances, doubled since 2006 to 228 billion. USD, reaching 2012-401 billion. USD, estimating future maintenance trend recorded. The World Bank estimates that the global flow of remittances will reach at the end of 2015 the amount of 665 billion USD, and in developing countries - 515 billion USD.

It is clear that remittances have some implications on the economic situation in the origin country of migrants, which is reflected in some economic effects:

- *direct effects of remittance, representing incomes of people, is converted into incomes of economic agents, from their use for consumer spending.*
- *indirect effects, related to influence of consumer spending on producers of raw materials, which cooperates with producers of consumer goods and services.*

---

¹ Lect. univ. drd., Universitatea de Stat □ Alecu Russo □, Bălți, Republica Moldova, natali_bran@yahoo.com

▪ *induced effects, namely, the impact of remittances on the national economy, because incomes of economic agents, no matter of sector of economic activity, are reinvested in the purchase of other goods required.*

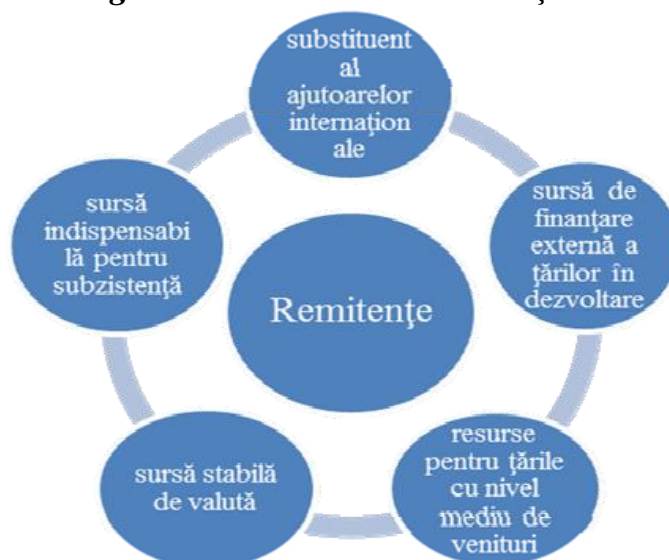
Achieving these effects will happen in case of multiplication of aggregate demand at the macroeconomic level, so microsocial relations, from people and economic agents have influence on macroeconomic stability. In this article we propose to analyze the most important implications of remittances, both at micro and macroeconomic level.

Key words: *remittance, labor, migration*

1. Dimensiunile remitențelor

Dimensiunea economică a migrației internaționale a forței de muncă este reprezentată inclusiv și de fluxurile financiare ce provin din munca migrantului, orientate spre familia din țara de origine și care se numesc remitențe. Conform OIM, *remitențele sunt abordate ca transferuri monetare efectuate de migrant spre țara de origine* [7]. J. van Doorn utilizează termenul cu sensul de □parte a veniturilor obținute de către muncitorii migranți transmisă în țara lor de origine□. C. Sander, R. Chami definesc remitențele ca reprezentând un □flux substanțial de mijloace financiare, îndreptat preponderent din țările dezvoltate spre țările în dezvoltare□ [3, p. 19]. Rolul remitențelor în dezvoltarea economică suscită un interes tot mai mare în ultimul timp. Unul dintre cercetătorii din domeniu, D. Kapur, prezintă cinci *dimensiuni ce determină atractivitatea remitențelor* pentru cercetători și factorii de decizie (Fig. 1).

Figura 1. Dimensiunile remitențelor

Sursa: Elaborat de autor după Ghencea, Gudumac, p. 20

Într-adevăr, remitențele constituie un flux financiar foarte important pentru țările în dezvoltare, devenind mijloace vitale pentru existență. De

asemenea, remitențele substituie cu succes și chiar întrec ajutoarele internaționale, ajungând la destinația necesară. Desigur că principala funcție a remitențelor este cea de asigurare a condițiilor minime de existență a gospodăriilor, care generează condițiile reale de viață ale familiei migrantului.

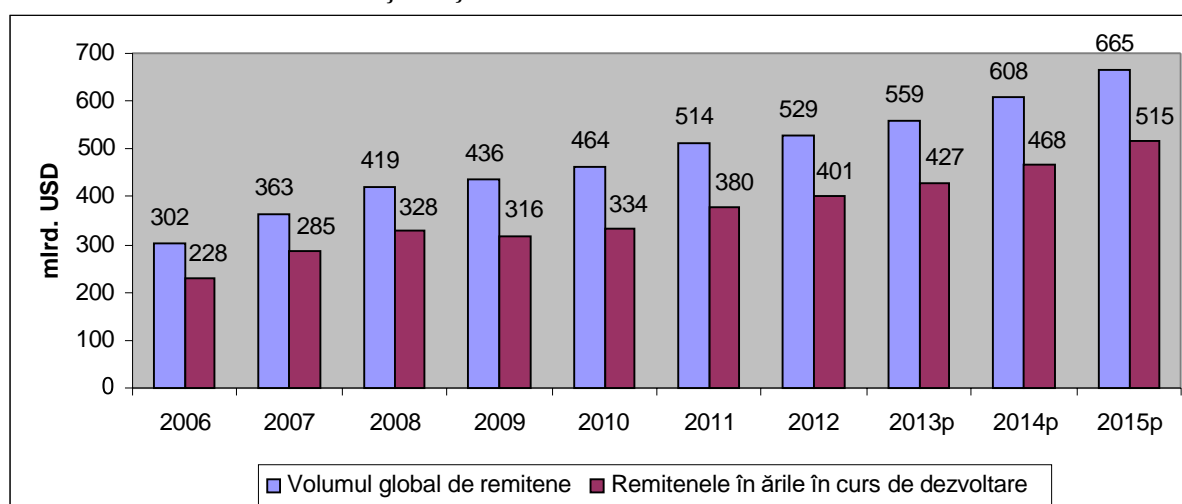
Banca Mondială calculează volumul mondial de remitențe ca sumă a trei fluxuri:

- transferurile migranților care se află peste hotare mai mult de un an;
- transferurile migranților ce se află peste hotare mai puțin de un an;
- alte transferuri de bani și de mărfuri, legate de migrație.

Conform metodologiei Băncii Mondiale, aceste fluxuri se cuantifică ca un raport de 4:1:2 [5]. Conform evidenței empirice în lume, inclusiv în Republica Moldova, creșterea perioadei de ședere peste hotare sau legalizarea migranților conduce la reducerea fluxului de remitențe, deoarece aceste persoane au deja alte scopuri în țara-gazdă, a căror realizare necesită finanțe.

În ultimul deceniu se atestă o creștere semnificativă a volumului de remitențe la nivel mondial. Volumul oficial de remitențe din țările în dezvoltare constituie peste 2/3 din volumul global de remitențe, dublându-se din 2006 de la 228 mld. USD, ajungând în 2012 la 401 mld. USD, în viitor estimându-se menținerea trendului înregistrat.

Figura 2. Dinamica fluxului de remitențe la nivel mondial și în țările în curs de dezvoltare

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale [10]

Dacă se cunosc țintele prognozei fluxurilor migratorii pe timp lung, referitor la prognoza remitențelor nu există studii care să acopere perioade atât de lungi. Cea mai relevantă prognoză este elaborată de Banca Mondială și care se bazează pe determinarea trendului. Banca Mondială prognozează că fluxul global de remitențe va atinge la sfârșitul anului 2015 volumul de 665 mld. USD, iar în țările în dezvoltare □ 515 mld. USD.

2. Topul țărilor după volumul de remitențe, 2013

Conform estimărilor recente ale Băncii Mondiale, până în anul 2016 remitențele globale vor atinge valoarea de 707 mld. USD, din care 540 mld. USD vor fi direcționate către țările în curs de dezvoltare. Pentru anul 2013 datele reale sunt apropiate de cele previzionate, fluxul mondial de remitențe fiind de circa 550 mld. USD, dintre care volumul remitențelor direcționate spre țările în curs de dezvoltare este de 414 mld. USD. Pentru anul 2013 principalele țări beneficiare de remitențe sunt reprezentate în tabelul 1.

Tabelul 1. Topul țărilor după volumul de remitențe, 2013

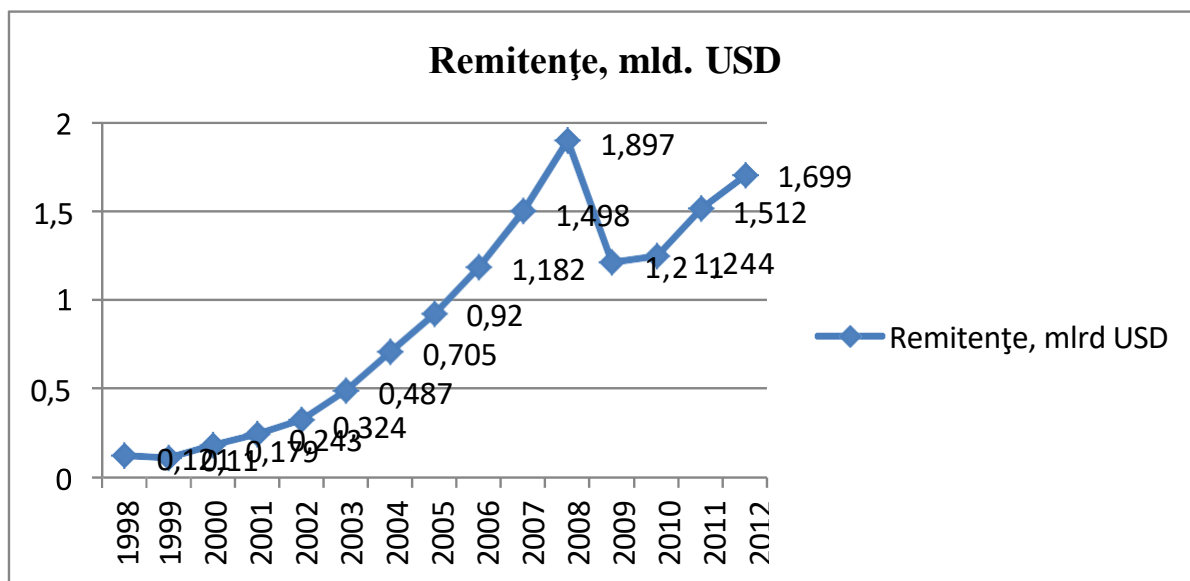
Locul	Țara	Totul remitențe primite, USD	Țara	Remitențe/PIB
1.	India	71 mld.	Tadjikistan	48%
2.	China	60 mld.	Kârgâzstan	31%
3.	Filipine	26 mld.	Lesotho	25%
4.	Mexic	22 mld.	Nepal	25%
5.	Nigeria	21 mld.	Moldova	24%

Sursa: elaborat de autor după datele Băncii Mondiale [9].

Printre alți beneficiari importanți enumerăm statele: Egipt, Pakistan, Bangladesh, Vietnam și Ucraina. Cele mai mari sume de remitențe sunt expediate din SUA, Arabia Saudită, Germania, Belgia, Elveția, Rusia. Analiza prezentată este efectuată pentru transferurile pe căi oficiale, deoarece volumul remitențelor expediate în mod neoficial este dificil de estimat. Conform datelor ONU, circa 40% din totalul remitențelor mondiale sunt repatriate prin căi neoficiale.

În acest top mondial, printre primele locuri se află și Republica Moldova, iar trendul remitențelor în țara noastră are o relație pozitivă și cu trendul mondial de remitențe, și cu cel îndreptat spre țările în dezvoltare.

Figura 3. Dinamica remitențelor în Republica Moldova, 1998-2013

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor Băncii Mondiale

3. Efectele economice ale remitențelor

Este evident că remitențele au anumite implicații în ceea ce privește situația economică din țara de origine a migranților, care se concretizează în anumite efecte economice:

- *efectele directe* ale remitențelor, reprezentând veniturile populației, se transformă în venituri ale agenților economici, în urma utilizării acestora pentru cheltuieli de consum;

- *efectele indirecte*, ce țin de influența cheltuielilor de consum asupra producătorilor de materii prime, cu care conlucrează producătorii de bunuri și servicii de consum;

- *efectele induse* se concretizează în impactul remitențelor asupra întregii economii naționale, deoarece veniturile agenților economici, indiferent de sectorul activității economice, sunt reinvestite în procurarea altor mărfuri necesare [1, p. 125].

Realizarea acestor efecte are loc în cadrul multiplicării cererii agregate la nivel macroeconomic. Astfel, relațiile microsociale, dintre populație și agenții economici, influențează stabilitatea macroeconomică. În demersul următor ne propunem să analizăm cele mai importante implicații ale remitențelor atât la nivelul microeconomic, cât și macroeconomic din Republica Moldova, ca parte a Euroregiunii Siret-Prut-Nistru. *Analiza impactului remitențelor asupra evoluției economice la nivel microeconomic și macroeconomic* poate fi efectuată în contextul rezilienței, interpretată

drept capacitatea unui sistem financiar de a rămâne unitar, funcționabil și durabil, în urma unui sau a mai multe șocuri, cu condiția asimilării perturbărilor și a adaptării la noile condiții [1, p. 207].

Urmărirea utilizării remitențelor este dificil de efectuat, totuși se observă faptul că veniturile cresc în familiile care au membri ce muncesc peste hotare. Astfel, remitențele devin o sursă vitală pentru un număr mare de familii din Republica Moldova. Conform datelor BNS, în ultimul deceniu se înregistrează *creșterea ponderii gospodăriilor casnice beneficiare de remitențe*, în cadrul cărora banii transferați de peste hotare alcătuiesc mai mult de 50% din veniturile familiei. Este evident că banii veniți de la migrații moldoveni sunt ca un colac de salvare pentru familiile lor, aceștia contribuind direct la reducerea sărăciei. După datele BNS, multe gospodării casnice s-ar plasa sub pragul sărăciei dacă nu ar beneficia de aceste fluxuri financiare, respectiv rata sărăciei ar ajunge la 40%. Majoritatea remitențelor primite de gospodării sunt îndreptate spre consum. Circa jumătate din banii transferați de peste hotare sunt cheltuiți pentru alimentație și vestimentație, după care urmează plata întreținerii, procurarea obiectelor de uz casnic, reparații, studii, cheltuieli de sănătate, restituirea datoriilor și economisire. În 2013, în cadrul Programului NEXUS s-a efectuat un sondaj, conform căruia 48% din totalul remitențelor sunt orientate spre consum, 21% reprezintă depozitele bancare, 25% sunt investiții în imobil și 5% reprezintă investițiile în afaceri [8]. Considerăm că asigurarea condițiilor decente de viață este o reacție adecvată a populației la conjunctura anormală în care se găsește aceasta. Astfel, datorită remitențelor populația nu numai că poate supraviețui, dar își permite și finanțarea studiilor, asistență medicală, concedii de odihnă.

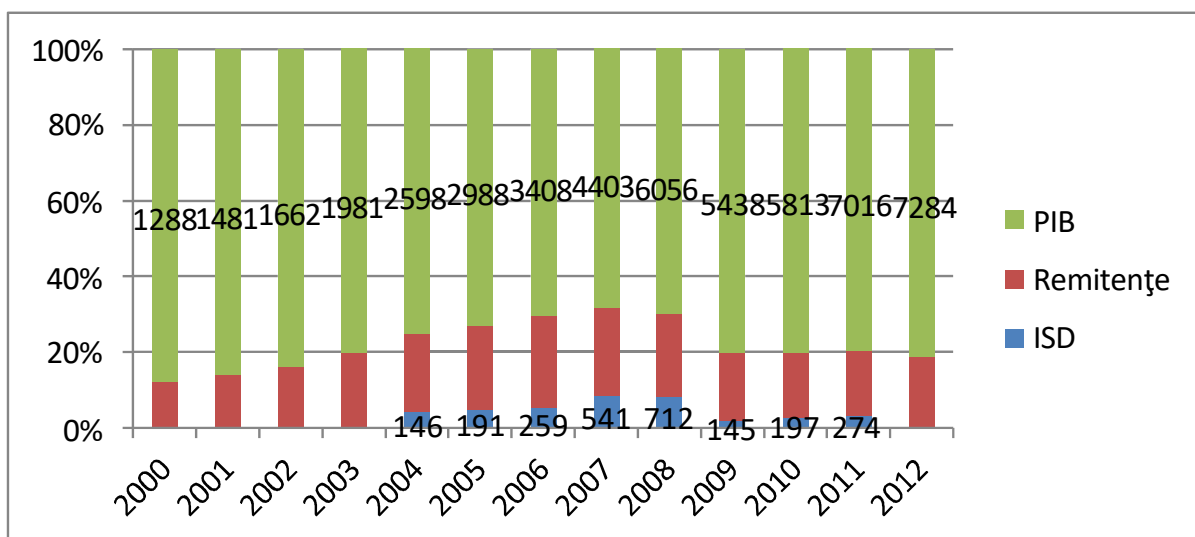
După cum am menționat mai sus, *efectele remitențelor de la nivel microeconomic induc și efecte importante la nivel macroeconomic*. Analiza acestor implicații vizează interdependența dintre volumul remitențelor și PIB-ul țării, volumul de investiții, bugetul de stat etc.

În Republica Moldova, conform experților Băncii Mondiale, remitențele au un impact benefic asupra menținerii stabilității economiei naționale prin compensarea deficitului comercial și prin consolidarea fiscală. Din aceste considerente, ***importanța remitențelor poate fi evaluată prin ponderea lor în PIB-ul țării***, indicator care în Republica Moldova, în diferiți ani, a fluctuat între 10% și 36%, ajungând la un punct critic pentru economia țării. În același timp, deja mai mult de un deceniu remitențele

depășesc considerabil alte fluxuri financiare, cum sunt asistența financiară externă și investițiile străine directe. În perioada 1999-2012, migranții din Republica Moldova care activează peste hotare au transferat prin sistemul bancar circa 11 mld. USD, ceea ce întrece de 2,5 ori suma investițiilor străine directe [6].

În Fig. 4 se poate observa ponderea remitențelor și a investițiilor străine directe în PIB-ul țării. În 2008, atât fluxurile de remitențe, cât și cele ale ISD au înregistrat cele mai mari valori absolute până în prezent, cu toate că ponderea lor în PIB-ul țării a fost mai mare în 2007. Criza economică globală a influențat și economia țării noastre, ceea ce se observă atât din reducerea volumului de remitențe, cât și din micșorarea dramatică a ISD, ceea ce a dus la scăderea PIB-ului.

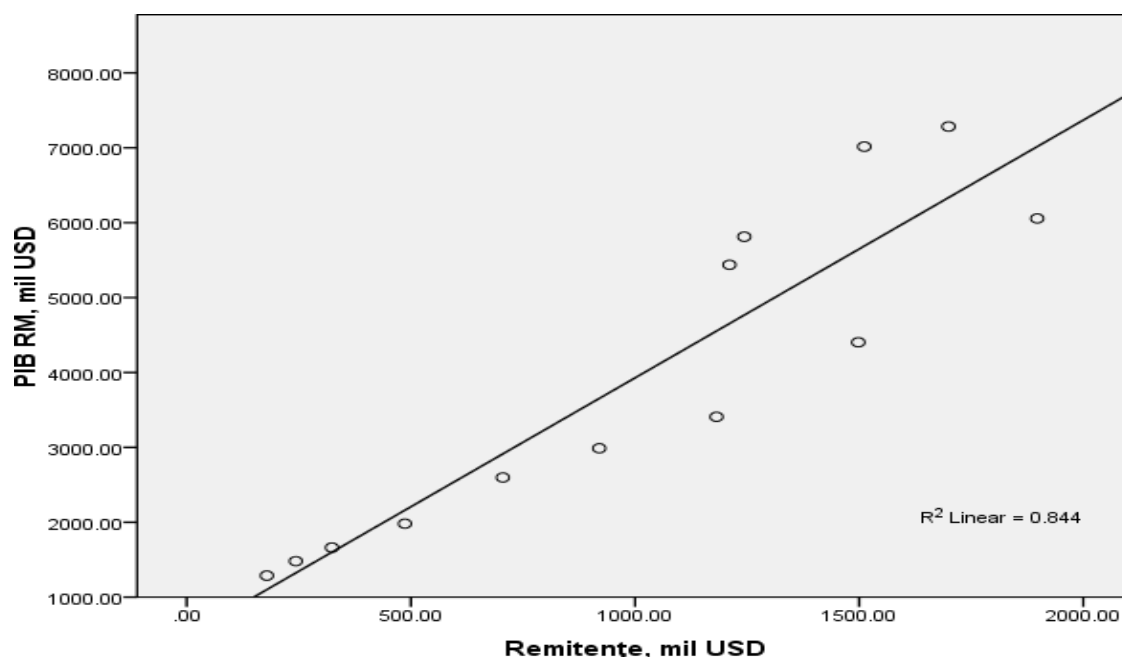
Figura 4. Dinamica PIB, a remitențelor și a investițiilor străine directe, mil. USD

Sursa: Elaborat de autor după datele BNS și BNM

În scopul constatării intensității legăturii dintre volumul remitențelor și PIB, am determinat corelația dintre aceste două variabile (Fig. 5). Ca rezultat, constatăm ca între volumul total de remitențe și PIB-ul Republicii Moldova există o corelație directă puternică ($r = 0,92$), adică remitențele contribuie la creșterea economică a țării.

Figura 5. Corelația dintre volumul de remitențe și PIB, anii 2000-2012

Sursa: Elaborat de autor cu ajutorul programului SPSS 17.0

4. Cercetarea impactului remitențelor asupra finanțelor publice

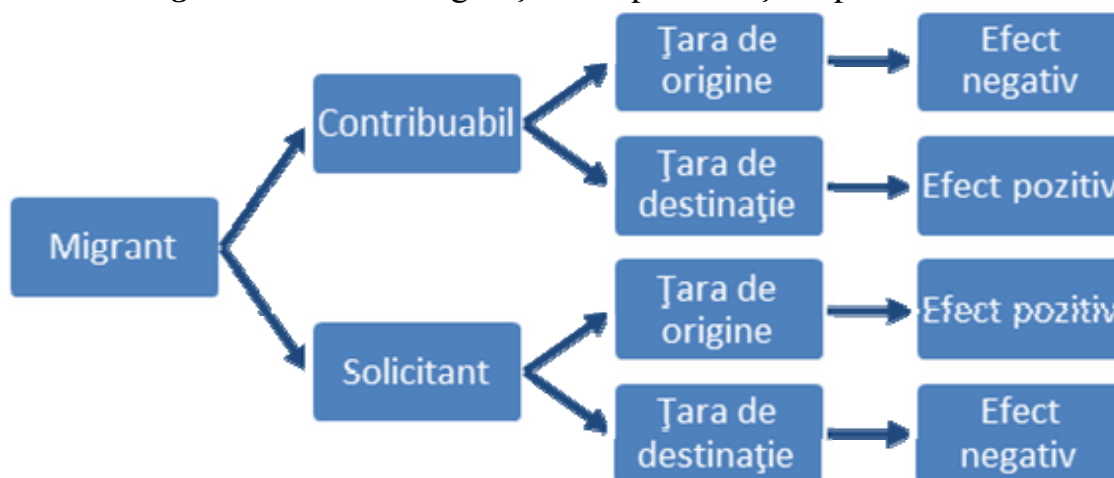
Cercetarea remitențelor poate fi efectuată din următoarele puncte de vedere:

- prin abordarea diferită a statutului migrantului □ atât în postură de contribuabil, cât și de beneficiar de asistență socială;
- prin analiza efectelor generate de emigrarea forței de muncă și de intrările de remitențe ale migrantilor.

Din perspectiva abordării migrantului drept contribuabil și solicitant al serviciilor de asistență socială, estimăm următoarele implicații asupra finanțelor publice (Fig. 6). Din perspectiva țării de origine, migrantul-contribuabil provoacă o influență negativă asupra bugetului de stat prin pierderea impozitelor directe, care ar fi putut fi achitate de către el, iar migrantul-solicitant de asistență socială influențează pozitiv bugetul de stat prin faptul că are loc economisirea resurselor. Din perspectiva țării de destinație, logica urmează un parcurs invers: migrantul-contribuabil are un efect pozitiv, iar migrantul-solicitant de asistență socială are o influență negativă asupra bugetului de stat.

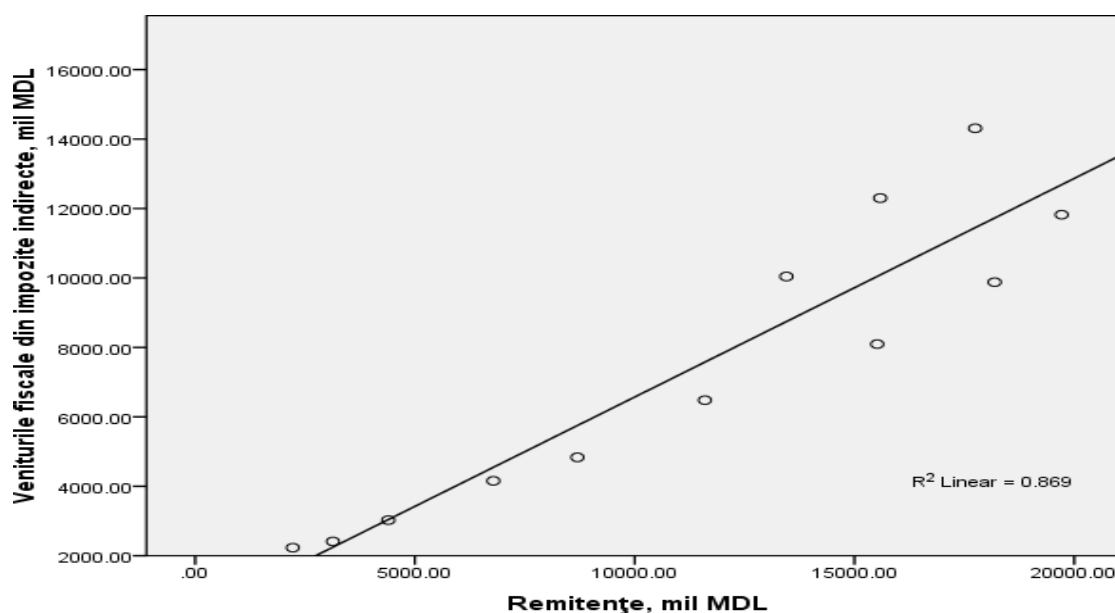
Figura 6. Efectele migranților asupra finanțelor publice

Sursa: Elaborat de autor

În acest context, în situația Republicii Moldova, unde predomină migrația circulatorie care generează fluxuri masive de remitențe, observăm și efecte pozitive asupra bugetului public național din perspectiva migrantului-contribuabil. Acest fapt se manifestă prin intermediul creșterii veniturilor populației beneficiare de remitențe care, la rândul ei, își mărește consumul de mărfuri și servicii, atât autohtone, cât și importate, ceea ce induce creșterea volumului de impozite indirecte. Analizând datele statistice, constatăm o *dependență puternică între fluxurile de remitențe și veniturile bugetului de stat formate din taxe pe consum*, cum ar fi TVA, accize, taxe vamale. Deoarece impozitele indirecte constituie o pondere importantă în bugetul public național, consumul final al gospodăriilor casnice contribuie esențial la formarea lui. Bazându-ne pe faptul că majoritatea remitențelor sunt direcționate spre consumul final, deducem că aceste fluxuri financiare conduc la creșterea părții veniturilor din bugetul public național. În sprijinul acestei afirmații prezentăm legătura puternică existentă între volumul remitențelor și volumul veniturilor fiscale din impozite indirecte prin coeficientul de corelație $r = 0,93$ (Fig. 7).

Figura 7. Corelația dintre volumul de remitențe și volumul veniturilor fiscale din impozite indirecte, anii 2000-2012

Sursa: Elaborat de autor cu ajutorul programului SPSS 17.0

În același context, putem afirma că remitențele contribuie și la diminuarea deficitului bugetului public național, în primul rând datorită majorării veniturilor fiscale obținute în urma creșterii consumului de către beneficiarii de remitențe. De exemplu, în 2009, când a luat amploare criza economică, s-au redus esențial atât fluxul de remitențe, cât și suma veniturilor fiscale din impozite indirecte, iar deficitul bugetar a înregistrat o valoare enormă de -3836,6 mil. lei.

Dar, în mod cert, emigrația potențialilor contribuabili generează și *efecte negative asupra finanțelor publice, mai ales asupra bugetului de asigurări sociale*. Reducerea numărului populației ce activează în economia națională conduce la apariția problemelor în sistemul de asistență socială, în special în achitarea pensiilor pentru vârsta de muncă. Un indicator important ce relevă situația asigurărilor cu pensii este coeficientul de întreținere a vârstnicilor, reprezentând numărul lucrătorilor care revin unui pensionar. În anul 2010 acest indicator era de 2,9, iar prognozele arată un trend descendent: pentru anul 2020 □ 2,3, iar pentru anul 2030 valoarea coeficientului se reduce la 1,3 [4]. Deoarece în practica mondială se consideră că valoarea critică a acestui indicator este 2,0, iar prognoza pe termen mediu se apropie de valoarea critică, în acest context problema asigurării cu pensii devine dramatică. În Republica Moldova această situație se agravează tot mai mult din cauza numărului mare de migranți, care nu

contribuie la fondul asigurărilor sociale, dar la bătrânețe vor solicita protecție socială. Persoanele date au posibilitatea să încheie contracte individuale cu CNAS și să achite contribuția anuală, dar marea majoritate nu o fac, deoarece nu sunt încredințați în rezistența și stabilitatea fondului de asigurări sociale. Este evident că migranții care vor atinge vârsta de pensionare după 2030 nu au să dețină stagiul deplin de cotizare, iar alții nu vor putea beneficia nici de pensia minimă, transformându-se într-o categorie defavorizată[2].

Din aceste considerente, suntem de opinia că fluxurile actuale de remitențe trebuie direcționate spre o economie sustenabilă, caracterizată printr-o creștere economică durabilă. Menționăm aici **Programul Pare 1+1**, pus în aplicare de guvern în trimestrul IV al anului 2010, ce are ca obiectiv redirecționarea potențialului uman și financiar al migranților moldoveni în dezvoltarea durabilă a țării, prin încurajarea creării și dezvoltării întreprinderilor mici și mijlocii de către muncitorii migranți și beneficiarii de remitențe. Acest program funcționează în baza regulii 1+1, astfel încât la fiecare leu investit din remitențe va fi adăugat un leu grant din cadrul programului. Ca rezultat, în 2011-2013 circa 300 de beneficiari au efectuat în total investiții de 193,6 mil. lei, deci real raportul este de circa 4 lei din remitențe + 1 leu grant. În urma acestui program au fost angajate circa 1500 de persoane, din care 40% sunt femei, iar 35% sunt tineri [11]. Dar este evident faptul că pentru atragerea masivă a remitențelor în țară se impune formarea culturii antreprenoriale în rândul populației și îmbunătățirea climatului investițional.

5. Concluzii

Considerăm că condițiile actuale amplifică necesitatea promovării unor politici de gestionare a migrației flexibile, coerente și cuprinzătoare, având ca obiective principale sporirea beneficiilor procesului și protejarea migranților și a nevoilor acestora, dar care să conțină și măsuri de adaptare la situațiile de criză. În contextul actual, în cadrul politicilor de gestionare a migrației trebuie asigurate protejarea drepturilor migranților, facilitarea transferurilor de remitențe prin sistemul bancar, stimularea investirii remitențelor, asigurarea canalelor oficiale de migrație a forței de muncă, asistarea revenirii migranților prin reintegrarea lor în câmpul muncii și în societate.

Bibliografie

1. Belobrov A., Branașco N. ș.a., *Impactul remitențelor asupra rezilienței sistemului financiar al Republicii Moldova*, Chișinău, 2013
2. Cantarji V., Vladicescu N., *M igrăția forței de muncă din Republica Moldova: implicații asupra sistemului de asigurări sociale pe termen mediu și lung*, Monitorul social, nr. 11, 2011
3. Ghencea B., Gudumac I., *Migrația de muncă și remitențele în Republica Moldova*, ILO, Chișinău, 2005
4. Баскакова В. Н., *Пенсионная система Республики Молдова. Актуарная экспертиза*, Москва, 2007
5. Ивахнюк И. В., *Международная трудовая миграция*, Москва, Теис, 2005
6. Republica Moldova se află în top 10 țări din lume după ponderea remitențelor în PIB, <http://infomoldova.net>
7. IOM and Remittances, 2007, <http://www.iom.int/unitedstates>
8. NEXUS Moldova: Economiiile migrantilor ating suma de 16 miliarde de euro, <http://unimedia.info/stiri>
9. Banca Mondială: țările în curs de dezvoltare vor primi 410 mld. de dolari în remitențe în 2013, <http://www.uruguay.ro>
10. <http://siteresources.worldbank.org/>
11. <http://odimm.md/ro/menu-types/vizibilitate/rapoarte-pare.html>